

4. JEUGDHULPVERLENING, JEUGDBESCHERMING, GEESTELIJKE GEZONDHEIDSZORG.

Soms rijst bij hulpverleners binnen de sector van de jeugdhulpverlening een vermoeden dat een kind slachtoffer is (geweest) van ritueel misbruik. Vrijwel altijd gaat het daarbij om kinderen die verblijven binnen een residentiële instelling. Uit meldingen die gedaan zijn bij de Inspectie Jeugdhulpverlening is het volgende af te leiden. Op het moment dat voor de desbetreffende kinderen een beroep is gedaan op de residentiële hulpverlening was er van een vermoeden van ritueel misbruik geen sprake. Wel werd er door de aanmelders als regel gewag gemaakt van ernstige verwaarlozing en mishandeling. Mede in verband daarmee was er bij de helft van de betreffende kinderen op het moment van de aanmelding sprake van een kinderbeschermingsmaatregel. Bij een aantal kwam zo'n maatregel tot stand nadat het kind was opgenomen.

Bij de kinderen rond wie een vermoeden bestond aangaande ritueel misbruik, ontstond dit vermoeden dus in de periode na de opname van het kind in de instelling. In het algemeen is het zeer gebruikelijk dat gedurende het verblijf van het kind in de instelling nieuwe informatie over het kind en zijn achtergrond beschikbaar komt. Zulks is noodzakelijk met het oog op de keuze voor een adequate hulpverlening. Een van de centrale vragen daarbij betreft de wijze waarop gewerkt kan worden aan het herstellen van de relatie tussen het kind en zijn ouders, vooropgesteld dat dit herstel wenselijk geacht wordt. Bij het vaststellen van de voor het kind en voor de ouders meest passende vorm van hulp is het noodzakelijk een zo goed mogelijk beeld te hebben van het kind en diens voorgeschiedenis alsmede van het gezin waaruit het afkomstig is. Men wint aangaande het kind daartoe op verschillende manieren informatie in, bijvoorbeeld met betrekking tot diens gedrag in de groep, in therapiesituaties, op school en thuis.

Tijdens dit proces van informatie-inwinning nu gebeurde het, dat bij een aantal kinderen een vermoeden van ritueel misbruik ontstond. Bij de kinderen

voor wie dat het geval was, was dit vermoeden gebaseerd op een aantal opvallende zaken, waarvan als belangrijkste te noemen zijn: automutilatie, extreme angsten, soms duidelijk gekoppeld aan bepaalde data, obsessies met geweld, soms van sadistische aard, een hoge mate van onvoorspelbaarheid in het gedrag, de indruk dat het kind op het ene moment geheel iemand anders is dan op een ander moment, sterke wisselingen in stemming, soms aanwijzingen voor een dissociatiestoornis. De veronderstelling dat aan deze extreme desorientatie van het kind (die overigens niet bij elk kind steeds uit eenzelfde combinatie van gedragskenmerken bestaat) extreem ernstige gebeurtenissen ten grondslag liggen, bekendheid met in de literatuur gelegde verbanden tussen deze extreme gedragsstoornissen en ritueel misbruik, de specifieke angsten en obsessies van het kind met zaken van gewelddadige en sadistische aard kunnen dan tezamen het vermoeden doen rijzen, dat het desbetreffende kind het slachtoffer is geweest van ritueel misbruik. Overigens zij opgemerkt, dat voorzover de werkgroep op basis van de haar ter beschikking staande gegevens kan overzien, in geen der betreffende gevallen ritueel misbruik op grond van andere gegevens dan gedragingen en uitingen van het kind objectief is vastgesteld.

Uiteraard is, in geval er sprake is van dergelijke ernstige gedragsstoornissen bij een kind een zeer zorgvuldige differentiaal-diagnostiek noodzakelijk. Maar ook dan echter kan het lijken, alsof de ervaring van ritueel misbruik de enige verklaring vormt voor dit extreem ontregelde gedrag van het kind. In dat geval staan de hulpverleners voor de vraag welk gewicht mag worden toegekend aan een vermoeden als argument om zodanige maatregelen ter bescherming van een kind te treffen, dat de kans van herhaalde blootstelling van het kind aan deze vorm van geweld kan worden uitgesloten. Het eventueel aanvankelijke plan om te werken aan herstel van de relatie tussen het kind en zijn ouders is dan bepaald niet vanzelfsprekend meer.

De vraag die hier aan de orde is, is overigens niet specifiek voor deze situatie. Ook indien er vermoedens bestaan van andere vormen van geweld, zoals seksueel misbruik gepleegd door ouders of verzorgers, staat men veelal voor de vraag welk gewicht aan die vermoedens kan/mag worden toegekend om

maatregelen te kunnen treffen met als doel herhaling van vermeend seksueel misbruik te voorkomen. Wel is het zo, dat ritueel misbruik van een dusdanig ernstige aarde is, dat een zorgvuldige beantwoording van deze vraag des te klemmender is. Daar kan nog bij komen, dat men redenen denkt te hebben voor het vermoeden dat tevens andere kinderen dan het betreffende slachtoffer zijn van ritueel misbruik.

Eenzijds verhoogt dit alles de druk op hulpverleners om hun vermoeden aan andere daartoe geëigende instanties kenbaar te maken zoals de Raad voor de Kinderbescherming en/of de politie, anderzijds is er soms de angst voor repercussies indien bij plegers van ritueel misbruik bekend zou worden dat er rond een bepaald kind dergelijke vermoedens bestaan.

Onzekerheid rond de deugdelijkheid van een vermoeden, hetzij van ritueel misbruik, hetzij van (ander) seksueel misbruik, en de terechte zorg over de mogelijk desastreuze gevolgen van dergelijk ervaringen voor een kind kunnen maken dat er behoefte ontstaat aan een zo nauwkeurig mogelijke opheldering van feiten. Zoals al elders in dit rapport betoogd geldt echter ook hier, dat het er in de hulpverlening en in de jeugdbescherming, in tegenstelling tot het strafrecht, niet primair om gaat feiten op te helderen, maar om zich een beeld te vormen omtrent de kwaliteit van de opvoedingssituatie van een kind en omtrent de kansen die daarin aanwezig zijn om alsnog voor het kind een beter toekomstperspectief te bewerkstelligen. Verificatie van een vermoeden van ritueel misbruik is daarom niet de eerste prioriteit in de hulpverlening. Deze dient te liggen bij het onderzoeken van de vraag welke mate van veiligheid en welke kansen op een gunstige ontwikkeling er aanwezig zijn voor een kind in zijn milieu en welke vormen van hulp en eventueel welke maatregelen van bescherming er nodig zijn ter verbetering van deze veiligheid en deze kansen.

Het is de mening van de werkgroep, dat de regel gevolgd dient te worden, dat men vermoedens van ritueel misbruik ter kennis hoort te brengen bij de Raad voor de Kinderbescherming en eventueel het Bureau Vertrouwensarts inzake Kindermishandeling. Dit biedt enerzijds de mogelijkheid voor tijdig onderling beraad omtrent te nemen stappen (waaronder de wenselijkheid van een

melding bij de politie) en gewenst verder onderzoek, anderzijds de mogelijkheid om informatie omtrent een bepaald kind waarover hulpverleners beschikken te combineren met informatie waarover genoemde instanties eventueel beschikken.

Het volgen van de procedure - melding bij de Raad voor de Kinderbescherming - (eventueel) onderzoek van de Raad - (eventueel) rekest Raad - toetsing door de kinderrechter - (eventueel) maatregel voor kinderscherming - biedt een aantal rechtswaarborgen voor ouders en kinderen.

De ouders kunnen tegen uitspraken van de rechter in beroep. De gezinsvoogdijinstelling dient zich in geval van een ondertoezichtstelling periodiek te verantwoorden.

Ingeval een ondertoezichtstelling (of een verderstreckende maatregel) wordt uitgesproken, zijn er meer mogelijkheden dan in vrijwillig kader om een effectieve bescherming te garanderen. Zo nodig kan het contact tussen de ouders en het kind worden gereguleerd. Daarmee kan er gelegenheid worden gemaakt om geleidelijk inzicht te verkrijgen in de aard en omvang van het eventuele misbruik voor zover dat nodig is voor een adequate behandeling. In geval van een maatregel voor kinderscherming (een ondertoezichtstelling of een verderstreckende maatregel), is er tevens het voordeel dat de verantwoordelijkheid voor de verzorging en opvoeding van het kind goed is geregeld. De gezinsvoogdij- of de voogdij-instelling moet de belangen van het kind behartigen met, of in plaats van de ouders. Dit is mede van belang om de continuïteit in de behandeling, verzorging en opvoeding te kunnen garanderen.

Een aandachtspunt is vervolgens de meest adequate behandeling voor deze kinderen. Het hulpaanbod in de jeugdhulpverlening, neergelegd in de Wet op de jeugdhulpverlening, is gericht op hulp zo vroeg mogelijk, zo kort mogelijk en zo dicht mogelijk bij huis. De gedragingen van de betreffende jeugdigen leiden in de jeugdhulpverlening tot de constatering dat een langdurig aanbod nodig is in een gezinsvervangende situatie met functies van verblijf, behandeling en opvoeding teneinde het belang van het kind op eigen ontwikkeling gestalte te

laten krijgen. Bestaande behandelcentra in de jeugdhulpverlening zijn niet toegerust voor deze specifieke, intensieve en langdurige behandeling, die vereist is voor deze jeugdigen. Opname van deze jeugdigen in de groepsgebonden aanpak in de jeugdhulpverlening leidt tot ernstige verstoring in de groep en daarmee de behandeling van zowel de betrokken jongeren als de overige jeugdigen in de groep. Voor een adequate behandeling is extra inzet van behandelcapaciteit voor deze jeugdigen geboden binnen de bestaande voorzieningen, aangevuld met jeugdpsychiatrische behandeling. Landelijke expertise ten aanzien van diagnose, indicatiestelling en hulpverlening wordt zinvol geacht. Het Nederlands Instituut Zorg en Welzijn (NIZW) dient een ondersteunende rol in de werkontwikkeling te vervullen in het verlengde van de huidige werkzaamheden van het NIZW op het terrein van seksueel misbruik.

Geestelijke Gezondheidszorg

Ook in klinieken voor kinder- en jeugdpsychiatrie worden jongeren behandeld die lijden aan ernstige stoornissen, gerelateerd aan langdurige, herhaalde traumatisering op lichamelijk, geestelijk en seksueel gebied.

In 1993 is een specialistische kinder- en jeugdpsychiatrische setting van start gegaan voor een klein aantal van deze kinderen. Bij enkele van deze kinderen werd bij opname aangenomen dat ritueel misbruik kon worden vermoed. De behandeling van de betrokken patiënten zal door een evaluatiecommissie worden gevolgd. Mogelijk dat dan meer informatie beschikbaar komt over de achtergrond van de problematiek van deze kinderen.